

Drucksachen.

Wielm. Pan

Dr. Kiełmowski

Główny.

Kraków.

ul. ścisłowa 32.

1890r. 1890r.

KONC. ZAKŁAD FABRYCZNY WÓD MINERALNYCH SZTUCZNYCH

K. RZĄCY i CHMURSKIEGO

w Krakowie, ulica św. Gertrudy L. 4

przyrządza na wodzie przekroplonej (destylowanej) przyrządzonej z wody, zaczerpniętej ze źródła obok Krakowa, specjalnie dla Zakładu urządzonego, który według rozbiórki chemicznego Prof. Dra Olszewskiego i badań bakteriologicznych przez Dra Bossowskiego, doskonałym i jest obfitym w najlepszą wodę źródłaną w Krakowie,

WODY MINERALNE SZTUCZNE

tańsze o 50—70% od rodzimych.

Przyrządzanie wód odbywa się pod kontrolą Komisji Lekarsko-przemysłowej Towarzystwa Lekarskiego.

Wyrabiane bywają następujące wody:

- 1. Woda Selterska**, zalecana w katarach oskrzeli i płuc, zastępuje w zupełności jeżeli nie przewyższa **Wodę Selterską z Prus** dawniej sprowadzaną. — **Fłaszka 18 ct.**
- 2. Woda Vichy, Grande-Grille i Celestins.** Powszechnie znana i używana **woda alkaliczno-sodowa**, przedtem z Francji do kraju importowana. — **Fłaszka duża 40 ct.** — **mała 25.**
- 3. Woda Bilińska.** Zalecana we wszelkiego rodzaju katarach, zaduszcze, tudzież w cierpieniach przewodu pokarmowego. **Fłaszka 15 ct.**
- 4. Woda Litowa**, jedyny środek w cierpieniach pęcherza moczowego i artrytyzmie, używana na zlecenie lekarza. — **Fłaszka 15 ct.**
- 5. Woda na wzór Gieshüblerskiej**, czysta szczawa, jako codzienny napój orzeźwiający. — **Fłaszka 10 ct.**
- 6. Woda żelazista z pyrofosforanem żelaza**, zawierająca nawet znaczną ilość środka czynnego, przyswaja

się łatwo i dobrze znoszona bywa nawet przez chorych z wrażliwym przewodem pokarmowym. **Wyborny środek w bezkrwistości i blednicy.** — **Fłaszka Wody mocniejszej 25 ct., słabszej 22 ct.**

- 7. Woda Jodowa**, przewyższająca wszelkie wody naturalne, Jod zawierające. — **Fłaszka 20 ct.**
- 8. Woda sodowa higieniczna**, czysta szczawa jako napój w miejsce **Kroendorfer i Apolinaris** do użycia. — **Fłaszka 10 ct.** — **syfon 8 ct.**
- 9. Woda sodowa kwaśna**, mocniejsza i słabsza, używana na zlecenie lekarza w słabościach żołądkowych. — **Fłaszka zwyczajna 12 ct., z kablą porcelanową 10 ct.**
- 10. Woda gazowa Bromowa**, przeciwko słabościom nerwowym, jako to: w migrenie, hysteryi, epilepsyi, bezsenności itp., używana na zlecenie lekarza. — **Fłaszka Wody mocnej 32 ct.** — **słabszej 24 ct.**

Wody mineralne w fiaskach są do nabycia w Krakowie w Aptekach: pod Słońcem Rynek, pod Gwiazdą ul. Floryńska, pod Barankiem Mały Rynek, pod Złotą Głową Rynek, pod Koroną Rynek, pod złotym Słońcem plac Dominikański, pod Murzynem Kazimierz, pod złotym Orłem Kazimierz.

We Lwowie skład główny w Aptecę Wgo J. Wewiórskiego ulica Halicka.

UWAGA. **Wodę Selterską i higieniczną** napełnia Zakład także do syfonów średniej wielkości, z główkami cynowymi, niżej opisanymi. **Zwracamy przytem uwagę**, że syfony z wodą Selterską i higieniczną są obok znamion na główkach cynowych, opatrzone etykietami z naszą firmą, mianowicie **Woda Selterska etykietą zieloną, a higieniczna niebieską**, i są obecnie do nabycia jedynie w Aptecę pod Barankiem Mały Rynek, pod Słońcem Linia A—B, pod Gwiazdą ulica Floryńska, pod Koroną Rynek, pod Złotą Głową Rynek.

Syfony nasze nowe w r. 1888 wprowadzone, mają główki odmiennego kształtu od wszystkich innych, są jak tego rozporządzenie Ministerstwa się domaga z chemicznie czystej cyny, i tylko do takich syfonów w naszym Zakładzie **Wodę sodową, Selterską, i higieniczną** od r. 1888 napełniamy.

Syfony te względnie główki zostały w Izbie handlowo-przemysłowej zaprotokołowane, skutkiem czego używanie naszych syfonów

marką ochronną (herbem miasta) opatrzonych, **którakolwiek inna fabryka wody sodowej bezkarnie używać nie może.**

Woda sodowa zwyczajna, według orzeczenia Tow. lek. lepsza aniżeli wszystkie w Krakowie wyrabiane, **a w braku dobrej wody do picia** jako zwykły napój codzienny przez Tow. lek. krak. zalecona. — **Syfon duży 8 ct.**

Wodę sodową z naszego Zakładu utrzymują Apteki: pod Barankiem Mały Rynek, pod Słońcem Rynek, pod Koroną Rynek, pod Słońcem Plac Dominikański, pod Złotą Głową Rynek, pod Złotym Orłem Kazimierz; **Droguerye:** p. Radlera ulica Szewska, p. Wiśniewskiego Stradom; **Handle korzenne i wiktuałów:** pp. Goebel ul. Grodzka, Wentzel Rynek, Hawetka Rynek, Kosz ul. Grodzka, Mikuszewski i Zegadłowicz Mały Rynek, Suski ul. Grodzka, Konopnicki ul. Długa, Muchowicz ul. Zwierzyniecka, Komorowski Podzamecze, Schenkein ul. Długa, Kornblum ul. Kopernika, John ul. Grodzka, Liebeskind ul. Krupnicza, Deiches ul. Karmelicka, Teichner ul. Karmelicka, Kucz ul. Szewska, Metzler ul. Poselska, Saheuer ul. św. Gertrudy, Schneider Wielopole, Braunfeld Wielopole, Kozłowska ul. Basztowa, Łysakowski Zwierzyniec, Wachtel ul. Dolnych Młynów, Spindler Kazimierz; **Restauracye i Cukiernie:** Hotel Drezdeński, Hotel Wiktorja, Hotel Klein, pp. Roszkowski Rynek, Schmidt ul. Szewska, Letscher ul. Szczepańska, Mastowski ul. Grodzka, Malik ul. Grodzka, Lindenberg Kazimierz, Wartalski, Pold Ogród Warszawski, Czermak ul. Lubicz.

213692 / 2

Czy wody mineralne rodzime mogą być zastąpione sztucznymi?

(Odbitka z „Przewodnika Higijenicznego“ Nr. 7, 1889 r.)

W obec coraz większego rozpowszechniania się wód mineralnych sztucznych w zastępstwie rodzimych, spotykamy się także częściej z pytaniami osób prywatnych — czy istotnie wody mineralne sztuczne mogą zastąpić naturalne? Zanim odpowiemy na to pytanie, musimy objaśnić najsamprzód, że wody mineralne sztuczne dzielą się na wody mineralne naśladowane i wody lekarskie gazowe. Przed pierwszemi, jak już nazwa wskazuje, rozumieją się wody, w których składniki mineralne znajdują się dokładnie w takich samych ilościach, jak we wodach rodzimych. Wody lekarskie zaś zawierają tylko takie składniki, które we wodzie użytej przeciw odpowiedniej chorobie są konieczne potrzebne. Wody te lekarskie, mając dowolne, lecz oczywiście według lekarskich przepisów zestawione składniki chemiczne w rozpuszczeniu, mają ważne lecznicze znaczenie. Nietylko bowiem, że te składniki o jakich mowa, mogą się w nich znajdować w możliwie wielkich a potrzebnych dawkach, przez co przewyższają podobne im wody mineralne naturalne w swych skutkach, lecz także składniki balastowe, jakie w odpowiednich wodach naturalnych się znajdują, mogą w nich być opuszczone. Działanie ich zatem skuteczniejsze bez obciążenia żołądka.

Wody lekarskie gazowe mogą być i takie, jakich podobnych im w przyrodzie nie ma, np. woda salicylowa, kreozotowa, kwaśna, litowa, z pyrofosforanem żelaza i t. p. Oczywiście jest rzeczą, że wody te, czy to lekarskie, czy naśladowane, mimowolnie o tyle mają wartość i skuteczne działanie, o ile sumiennem jest sporządzanie tychże.

Przy sumiennym sporządzaniu także i wody mineralne naśladowane mogą mieć ważne w lecznictwie zastosowanie. Bo gdybyśmy nawet koniecznie chcieli twierdzić, że nie są one w stanie zastąpić wody pitej wprost u źródła, to w każdym razie zupełnie zastępują wody mineralne przechowywane we flaszkach. Większa ilość kwasu węglowego przy wodach sztucznych bez porównania dłużej i lepiej utrzymuje składniki mineralne w rozpuszczeniu, niż to ma miejsce przy wodach naturalnych we flaszkach, w których często widzimy męty i osady, a przyczyną tego niemożliwe prawie usunięcie powietrza z flaszki przy napełnianiu takowych wodą naturalną. Woda naturalna staje się dlatego z czasem inną, jak była w źródle.

Jak widzimy z tego krótkiego objaśnienia, używanie wód sztucznych mineralnych nietylko jest możliwe, ale we wielu razach nawet bardzo wskazane.

W Królestwie Kongresowem, a zwłaszcza w Warszawie zyskały też sztuczne wody mineralne ogromne rozpowszechnienie. — U nas w Krakowie i we Lwowie istnieją również fabryki tychże wód. Krakowska szczególnie pod firmą **K. Rzący i Chmurski** zyskała sobie przez bardzo sumienne wyroby powszechne uznanie, a w ostatnich czasach poddawszy się kontroli Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego wzbudziła ogólne zaufanie i cieszy się wielkim zbytem swych wód.

Dr. W. J.

Komisya przemysłowa Towarzystwa lekarskiego krakowskiego L. 325.

Do Wielm. Panów K. Rzący i Chmurskiego w Krakowie.

Na podstawie rozbioru chemicznego wody ze źródła przy rogatce Łobzowskiej, dokonanego w dniu 18 czerwca 1888 r. przez Prof. **Dra Olszewskiego**, na podstawie badania bakteriologicznego tejże wody dokonanego z dnia 13 października przez **Dra Aleksandra Bossowskiego**, wreszcie na podstawie badań szczegółowych, przedsięwziętych w fabryce wód gazowych, przez Prof. **Dra Olszewskiego**, doc. **Dra Jaworskiego** i fizyka miejskiego **Dra Buszka** komisya przemysłowa Tow. lekarskiego krakowskiego na posiedzeniu w dniu 28 listopada b. r. stwierdziła na wniosek referenta **Dra Jaworskiego**:

1. **Że woda zdrojowa używana do fabrykacji wody sodowej**, jest co do składu chemicznego **najlepszą jaką dotąd w Krakowie napotkano**, że jest wolną od wszelkich zanieczyszczeń dla zdrowia ludzkiego szkodliwych, i że woda sodowa, z tejże wody sporządzana jest pod każdym względem lepszą, aniżeli wszystkie inne wody sodowe, obecnie w Krakowie wyrabiane.
2. Że do fabrykacji wód higienicznych i leczniczych używaną bywa woda **przekroplona**, należyćie przechowywana.
3. Że lokal obecny daje gwarancję czystej fabrykacji, że oczyszczanie kwasu węglowego jest należyte, że naczynia pobielane są czystą cyną, że syfony i flaszki są urządzone i przechowywane odpowiednio do wskazówek, udzielonych przez Towarzystwo lek. krak., a **metalowe guziki i kurki syfonów**, złożone z aliażu cynowego, jakiego wymaga **rozporządzenie Ministerstwa z dnia 11 czerwca 1888 r.**
4. Że wody gotowe, na składzie znajdujące się, a mianowicie **woda sodowa zwyczajna, woda sodowa higieniczna, woda sodowa kwaśna, woda żelazista, woda litowa, woda bromowa, woda jodowa i sztuczne wody mineralne**, jak **Bilińska, Selterska, Vichy**, szczegółowo odczynnikami badane, są umiejętnie i dokładnie przyrządzone.

Wobec tego, jak niemniej z uwagi, że fabryka **WP. Rzący i Chmurskiego od r. 1863** oddaje się specjalnie wyrobowi wód burzących i posiada do fabrykacji odpowiednie siły fachowe, że stosuje się chętnie do rad i wskazówek Tow. lek. krak., nie szcędząc kosztów na ulepszenie i podniesienie zakładu, że **poddaje się ciągłej kontroli Komisji przemysłowej Tow. lek. krak.**, a deklaracją z dnia 1 grudnia 1888 zobowiązuje się poddać co najmniej dwa razy na rok całą fabrykę ścisłemu badaniu chemicznemu.

Towarzystwo lekarskie krakowskie na podstawie uchwały swej Komisji przemysłowej, jakoteż uchwały swego komitetu z d. 4 grudnia 1888 w uzupełnieniu poświadczenia z d. 21 maja 1880 co do wody selterskiej, żelazistej, litowej i jodowej, poświadczenia z d. 18 maja 1881 odnoszącego się do wody Vichy, z d. 20 października 1886 co do wody sodowej higienicznej i wody sodowej kwaśnej z d. 15 grudnia 1887 co do wody bromowej, orzeka:

- I. **Fabryka wód burzących pp. Rzący i Chmurskiego w Krakowie** stoi pod względem **prowadzenia fabrykacji na wysokości swego zadania**.
- II. Woda sodowa zwyczajna jest lepsza, aniżeli wszystkie inne obecnie w Krakowie wyrabiane, **a w braku dobrej wody do picia w Krakowie** zaleca się jako napój codzienny.
- III. **Woda sodowa higieniczna**, według przepisu Towarzystwa lekarskiego krakowskiego sporządzana, **jest szczawą czystą i może być używaną, jako codzienny napój orzeźwiający**.
- IV. **Wody lecznicze**, jak **woda sodowa kwaśna** (silniejsza i słabsza), **żelazista** (silniejsza i słabsza), **jodowa, litowa, bromowa** (silniejsza i słabsza), sporządzone według przepisu **Tow. lek. krak.** mogą być stosowane w tych przypadkach, gdzie się przepisuje dotyczące przetwory lecznicze i **to w wielu razach z lepszym skutkiem**, aniżeli te same sole w zwykłej postaci, gdyż rozpuszczone w sztucznej szczawie **są strawniejsze i w użyciu przyjemniejsze**.
- V. **Wody sztucznie naśladowane**, jak **woda Bilińska, Selterska i Vichy**, składem swym odpowiadają w zupełności wodom rodzimym i **mogą być używane snadnie w zastępstwie wód rodzimych**.

Towarzystwo lekarskie krakowskie uznając dotychczasową gorliwą działalność pp. **Rzący i Chmurskiego**, zmierzającą do podźwignięcia przemysłu w ich zakresie wchodzącego, **zamieszcza wszystkie wyroby wód burzących pp. Rzący i Chmurskiego** w spisie przetworów higienicznych i leczniczych, przez Towarzystwo lekarskie krakowskie poleconych, i zezwala na używanie na poszczególnych wyrobach napisu: „**Polecone przez Towarzystwo lekarskie krakowskie, a zostające pod kontrolą Komisji przemysłowej tegoż Towarzystwa**“.

Rozbiory chemiczne i bakteriologiczne przechowane zostaną w aktach Towarzystwa lekarskiego krakowskiego.

Kraków, dnia 20 grudnia 1888 roku.

Prezes Towarzystwa lekarskiego krak. **Prof. Dr. Pieniążek**, w. r. Przewodniczący kom. przem. Tow. lek. krak. **Prof. Dr. Korczyński**, w. r.
Sekretarz komisji przemysłowej **Docent Dr. Gluziński**, w. r.